

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2567/68

ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1. บทนำ

เนื่องจากประเทศไทยจะเข้าสู่สถานการณ์ฝุ่นละออง หมอกควัน และไฟป่า จะมีแนวโน้มสูงขึ้นช่วงปลายปีต่อเนื่องถึงต้นปีเป็นประจำทุกปี เริ่มจากพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ต่อด้วยภาคกลางและภาคตะวันตก พื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีแหล่งกำเนิดและกิจกรรมในพื้นที่ ได้แก่ ไฟป่า การเผาในพื้นที่เกษตร หมอกควันข้ามแดน การจราจรและขนส่ง โรงงานอุตสาหกรรม ประกอบกับสภาพอุตุนิยมวิทยาช่วงต้นปีความกดอากาศสูง ทำให้อากาศปิด ลมสงบ ส่งผลให้เกิดการสะสมของฝุ่นละอองในพื้นที่เกินมาตรฐาน โดยผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวไม่เพียงแต่สร้างผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน แต่ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง และเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขสถานการณ์ฝุ่นละออง หมอกควัน และไฟป่า คณะรัฐมนตรี ในการประชุมเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2567 ได้มีมติเห็นชอบมาตรการรับมือสถานการณ์ไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละออง ปี ๒๕๖๘ โดยมีกลไกการดำเนินการประกอบด้วย การรับมือสถานการณ์ไฟป่า การจัดการการเผาในพื้นที่เกษตร การควบคุมฝุ่นละอองในเขตเมือง และการจัดการหมอกควันข้ามแดน รวมทั้งกำหนดแนวทางการปฏิบัติการและกลไกการบริหารจัดการ มีการวางแผนปฏิบัติทั้งในระดับประเทศ ระดับกลุ่มพื้นที่ (Cluster) และระดับจังหวัดรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ ฝุ่นละออง หมอกควัน และไฟป่า พร้อมกลไกการบริหารจัดการ และมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตร ได้เห็นความสำคัญ ในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ที่เกิดจากการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร จึงมีมติในการประชุมครั้งที่ 3/2567 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2567 เห็นชอบมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2567/68 เพื่อใช้เป็นกรอบดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในพื้นที่เกษตรกรรม โดยมีมาตรการเชิงสมัครใจ เช่น การขอความร่วมมือและการสร้างแรงจูงใจแบบมีเงื่อนไข และมาตรการเชิงกฎหมาย เช่น การตัดสิทธิความช่วยเหลือชดเชยต่าง ๆ จากภาครัฐ หากตรวจพบว่ามี การเผาในพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง การส่งเสริมการเกษตรที่ปลอดการเผา และการรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ในสังคม เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเผาในพื้นที่เกษตรกรรม

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อลดการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่เกษตรกรรม

2.2 เพื่อแปรรูปหรือใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร โดยสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรม การแปรรูป หรือการนำไปใช้ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจแก่เกษตรกร

2.2 เพื่อสร้างความเข้าใจแก่เกษตรกรถึงผลกระทบของการเผาและสนับสนุนการใช้วิธีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรทางเลือกที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ

2.3 เพื่อสนับสนุนให้เกิดการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม

2.4 เพื่อป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมจากการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม

3. เป้าหมาย

3.1 เป้าหมาย: ควบคุมพื้นที่เผาไหม้จากการเผาข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน (ลดลงจากปี 2567)

(1) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลดลงร้อยละ 20

(2) 17 จังหวัดภาคเหนือ ลดลงร้อยละ 30

(3) ภาคกลาง ลดลงร้อยละ 10

(4) ภาคตะวันตก ลดลงร้อยละ 15

3.2 กลุ่มพืชเป้าหมาย

(1) นาข้าว ลดลงร้อยละ 30

(2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลดลงร้อยละ 10

(3) อ้อยโรงงาน ลดลงร้อยละ 15

3.3 การติดตามผลในช่วงปฏิบัติการ : ควบคุมจำนวนจุดความร้อนจากการเผาไหม้

3.4 ความสำเร็จในการจัดการไฟในพื้นที่เกษตร

(1) มีเกษตรกรลงทะเบียนจัดการเชื้อเพลิงผ่านระบบบริหารจัดการเชื้อเพลิงไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของเกษตรกรที่มีความจำเป็นต้องจัดการเชื้อเพลิง

(2) การจัดการไฟจำเป็นที่มีการควบคุม (มีการขอเปลี่ยนแปลง ไม่เผากลางคืน ไม่เผาข้ามคืน) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของเกษตรกรที่ลงทะเบียนในระบบบริหารจัดการเชื้อเพลิง

4. กรอบแนวคิด

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2567/68 มีกรอบการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM_{2.5}) อย่างบูรณาการ ด้วยกรอบแนวคิดการติดตามสถานการณ์ การเฝ้าระวังและป้องปรามล่วงหน้า ผ่านการส่งเสริมการขึ้นทะเบียนเกษตรกรและพื้นที่ที่ต้องจัดการเชื้อเพลิง พร้อมทั้งบริหารจัดการการเผาในพื้นที่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม พร้อมทั้งวิเคราะห์และแจ้งข้อมูลในพื้นที่และทำความเข้าใจกับเกษตรกร เพื่อสร้างความตระหนักถึงผลกระทบ และแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน รวมถึงการกำหนดมาตรการจูงใจโดยการสนับสนุนให้เกษตรกรที่ไม่มีการเผาในพื้นที่ที่ได้รับสิทธิประโยชน์และความช่วยเหลือจากภาครัฐ พร้อมทั้งการใช้มาตรการทางกฎหมายเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ควบคู่กับมาตรการทางสังคมเพื่อสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ตลอดจนการส่งเสริมการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ภายใต้กลไกการบริหารจัดการทั้งในระดับกระทรวง ระดับจังหวัดในพื้นที่อย่างเป็นระบบ

5. ข้อมูลพื้นฐาน

จากข้อมูลสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ GISTDA ที่ได้มีการติดตามตรวจสอบสถานการณ์การเผาในที่โล่งของประเทศไทยจากดาวเทียม TERRA และ AQUA ระบบ MODIS ระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 31 พฤษภาคม 2567 พบว่ามีจุดความร้อนทั้งหมด 16,916 จุด แบ่งเป็น พื้นที่เกษตร 3,255 จุด พื้นที่เขต ส.ป.ก. 1,864 จุด พื้นที่ป่าอนุรักษ์ 5,449 จุด พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 4,779 จุด พื้นที่ริมทางหลวง 223 จุด พื้นที่ชุมชนและอื่น ๆ 1,346 จุด โดยจุดความร้อนสะสมสูงสุดพบในพื้นที่ ภาคเหนือตอนบน (9 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำปาง น่าน เชียงราย อุดรดิตถ์ แพร่ พะเยา ลำพูน) (6,600 จุด) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (4,114 จุด) และภาคเหนือตอนล่าง (8 จังหวัด ได้แก่ ตาก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร อุทัยธานี นครสวรรค์ สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร) (2,345 จุด)

ตารางที่ 1 จุดความร้อนสะสมในประเทศไทย ปี 2567 จำแนกตามรายภาค

ภาค	จังหวัด	จำนวนจุด ความร้อน
ภาคเหนือตอนบน	เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน และอุดรดิตถ์	6,600
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรดิตถ์ และอุบลราชธานี	4,114
ภาคเหนือตอนล่าง	ตาก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร อุทัยธานี นครสวรรค์ สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร	2,345
ภาคตะวันตก	กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และสุพรรณบุรี	1,902
ภาคตะวันออก	จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว	956
ภาคกลาง	กรุงเทพมหานคร ชัยนาท นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สมุทรปราการ สระบุรี สิงห์บุรี และอ่างทอง	627
ภาคใต้	กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี	372

ตารางที่ 2 จุดความร้อนสะสมในประเทศไทย ปี 2567 รายจังหวัด

ภาค	จังหวัด	จุดความร้อนจำแนกตามพื้นที่ของหน่วยงาน						รวมทั้งหมด
		ป่าอนุรักษ์	เขตส.ป.ก.	ป่าสงวนแห่งชาติ	พื้นที่ริมทางหลวง	พื้นที่เกษตร	ชุมชนและอื่น ๆ	
ภาคเหนือตอนบน	เชียงใหม่	743	56	734	2	19	33	1,587
	แม่ฮ่องสอน	835	3	678	0	18	29	1,563
	น่าน	281	34	473	2	31	25	846
	เชียงราย	102	38	506	3	41	32	722
	ลำปาง	266	34	311	5	33	22	671
	อุตรดิตถ์	260	17	77	6	41	12	413
	แพร่	83	28	169	1	13	8	302
	พะเยา	145	17	71	0	17	11	261
	ลำพูน	115	11	85	2	9	13	235
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ชัยภูมิ	408	133	88	9	104	105	847
	นครราชสีมา	25	134	62	4	149	39	413
	ขอนแก่น	66	89	36	8	151	41	391
	เลย	49	49	137	3	32	8	278
	สกลนคร	33	42	27	10	106	56	274
	อุบลราชธานี	44	29	52	2	80	24	231
	อุดรธานี	41	53	43	2	59	20	218
	บุรีรัมย์	10	35	9	4	132	19	209
	ร้อยเอ็ด	0	69	2	1	85	28	185
	กาฬสินธุ์	12	21	41	0	86	12	172
	นครพนม	9	11	12	1	77	30	140
	สุรินทร์	1	62	5	0	54	11	133
	ศรีสะเกษ	15	20	3	4	66	4	112
	หนองบัวลำภู	14	38	16	2	21	13	104
	มุกดาหาร	24	14	37	0	22	4	101
	มหาสารคาม	0	9	4	0	52	25	90
	ยโสธร	2	11	9	1	45	6	74
	หนองคาย	0	3	19	1	19	10	52
	อำนาจเจริญ	2	11	8	1	22	7	51
	บึงกาฬ	0	13	1	0	15	10	39
ภาคเหนือตอนล่าง	ตาก	410	43	312	1	12	17	795
	เพชรบูรณ์	101	112	70	6	148	34	471
	อุทัยธานี	140	38	70	3	18	7	276
	นครสวรรค์	59	54	19	2	109	28	271
	กำแพงเพชร	122	32	46	1	34	16	251
	พิษณุโลก	38	11	35	1	15	7	107
	สุโขทัย	24	12	41	2	16	5	100
	พิจิตร	0	10	0	2	56	6	74

ภาค	จังหวัด	จุดความร้อนจำแนกตามพื้นที่ของหน่วยงาน						รวมทั้งหมด
		ป่าอนุรักษ์	เขตส.ป.ก.	ป่าสงวนแห่งชาติ	พื้นที่ริมทางหลวง	พื้นที่เกษตร	ชุมชนและอื่น ๆ	
ภาคตะวันตก	กาญจนบุรี	806	67	200	6	111	148	1,338
	ราชบุรี	27	23	40	4	29	54	177
	สุพรรณบุรี	16	18	17	8	83	16	158
	เพชรบุรี	29	5	37	4	21	19	115
	ประจวบคีรีขันธ์	1	4	6	0	46	11	68
	นครปฐม	0	0	0	3	20	8	31
	สมุทรสาคร	0	0	0	0	3	5	8
	สมุทรสงคราม	0	0	0	1	5	1	7
ภาคตะวันออก	สระแก้ว	20	154	41	4	51	10	280
	ปราจีนบุรี	9	28	12	10	150	32	241
	นครนายก	0	10	0	5	111	19	145
	ชลบุรี	15	9	1	6	42	15	88
	ฉะเชิงเทรา	0	12	9	3	31	13	68
	ระยอง	0	1	4	2	21	26	54
	จันทบุรี	6	1	10	1	17	9	44
	ตราด	0	10	12	0	10	4	36
ภาคกลาง	ลพบุรี	3	37	44	4	122	25	235
	พระนครศรีอยุธยา	0	3	0	9	92	29	133
	ปทุมธานี	0	3	0	24	14	32	73
	สระบุรี	4	11	4	4	25	8	56
	ชัยนาท	0	6	1	0	32	4	43
	อ่างทอง	0	0	0	3	22	2	27
	สิงห์บุรี	0	0	0	3	20	1	24
	กรุงเทพมหานคร	0	0	0	6	6	7	19
	สมุทรปราการ	0	0	0	3	2	7	12
	นนทบุรี	0	0	0	2	2	1	5
ภาคใต้	สุราษฎร์ธานี	4	28	17	4	49	11	113
	กระบี่	0	24	9	2	19	3	57
	นราธิวาส	21	0	2	0	9	11	43
	สงขลา	5	3	0	2	23	7	40
	ชุมพร	0	2	2	1	10	11	26
	ปัตตานี	0	0	0	1	17	2	20
	ตรัง	1	6	1	0	10	1	19
	นครศรีธรรมราช	3	1	2	0	8	3	17
	พังงา	0	2	0	2	9	4	17
	ยะลา	0	0	0	3	1	5	9
	ระนอง	0	0	0	0	4	3	7
	ภูเก็ต	0	0	0	1	1	1	3
	สตูล	0	0	0	0	0	1	1
รวมทั้งหมด		5,449	1,864	4,779	223	3,255	1,346	16,916

6. มาตรการดำเนินงาน

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2567/68 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ที่เป็นสาเหตุหลักของปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ดังนี้

6.1 การเฝ้าระวัง สร้างการรับรู้ และป้องปรามการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม

(1) การติดตามสถานการณ์และตรวจสอบจุด Hot Spot ในปี 2568

(1.1) ใช้ข้อมูลจากระบบ VIIRS ในการติดตามสถานการณ์การเผาในพื้นที่เกษตร

(1.2) นำข้อมูลจุด Hot Spot และพื้นที่เผาไหม้ ทาบกับพื้นที่แปลงเกษตรกรรม ทุก 15 วัน และส่งให้ชุดปฏิบัติการอำเภอ/ตำบล ที่แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ลงพื้นที่ประชุมทำความเข้าใจกับเกษตรกรในพื้นที่ แจ้งสิทธิการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบและแนวทางการแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม

(2) การตัดสิทธิการได้รับความช่วยเหลือชดเชยต่าง ๆ จากภาครัฐ หากตรวจพบว่าการเผาในพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง

(2.1) เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) กำหนดหน้าที่ให้เกษตรกรที่ได้รับการจัดที่ดิน ห้ามกำจัดวัสดุทางการเกษตร ฟางข้าว ตอซังข้าว ซังข้าวโพด หย้า หรือขยะมูลฝอย หรือสิ่งอื่นไม่พึงประสงค์ใด ๆ โดยการเผาอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพดิน หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งก่อสร้างในโครงการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หรือการทำประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรอื่น หรือสภาพแวดล้อม ถ้าเกษตรกรไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ ให้ปฏิรูปที่ดินจังหวัดมีหนังสือเตือนให้ปฏิบัติให้ถูกต้องภายในเวลาที่กำหนด ถ้าเกษตรกรยังคงฝ่าฝืนโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือผู้ซึ่งเลขาธิการฯ มอบหมายจะมีคำสั่งให้สิ้นสิทธิ์และต้องออกจากที่ดิน

(2.2) เกษตรกรในพื้นที่นิคมสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ จะชะลอการได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์ (กสน. 5) ซึ่งเอกสารดังกล่าวสามารถนำไปขออนุญาตที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากสหกรณ์ที่ดินเป็นสมาชิกอยู่ตามมาตรา 40 ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตร ในพื้นที่นิคมสหกรณ์ จึงขอความร่วมมือจังหวัดแจ้งให้สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเพื่อให้นิคมสหกรณ์ดำเนินการประชาสัมพันธ์ แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน โดยมีให้มีการเผาในพื้นที่นิคมสหกรณ์

(2.3) เกษตรกรในพื้นที่เกษตรทั่วไป ให้หน่วยงานกำหนดคุณสมบัติหรือเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของรัฐ ต้องเป็นเกษตรกรที่พื้นที่/แปลงเกษตร ไม่มีการเผาในฤดูกาลการผลิต 2568 และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับรู้ โดยเริ่มดำเนินการเดือนมกราคม 2568 เป็นต้นไป เช่น โครงการสนับสนุนค่าบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผลผลิตเกษตรกรผู้ปลูกข้าว (ไร่ละ 1,000 บาท) การอนุมัติสินเชื่อให้แก่เกษตรกรผ่านกองทุนที่กระทรวงเกษตรฯกำกับ เป็นต้น

(3) การประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ และป้องปรามการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม

(3.1) จัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน และข้อมูลเกษตรกรรมรายจังหวัด และส่งให้จังหวัดและหน่วยที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่

(3.2) ออกประกาศและแจ้งให้เกษตรกรมาขึ้นทะเบียนและแจ้งจำนวนพื้นที่ที่มีความจำเป็นต่อการบริหารการเผาและนำลงระบบปฏิบัติการ ผ่านระบบสนับสนุนการตัดสินใจการจัดการเชื้อเพลิง (Burn Check) โดยลงทะเบียนแจ้งความประสงค์ ได้ 2 ช่องทาง คือ 1. ลงทะเบียนผ่านเว็บไซต์ <http://burncheck.com> 2. ผ่านแอปพลิเคชัน “burncheck” บนโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน สามารถดาวน์โหลดได้ทั้งระบบ IOS และ Android เพื่อลงทะเบียนขออนุญาตบริหารจัดการเชื้อเพลิงในพื้นที่ ทั้งนี้ สำหรับประชาชนที่ไม่สามารถลงทะเบียนผ่านโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนได้ ให้มีการแจ้งลงทะเบียนผ่านเจ้าหน้าที่ในพื้นที่

- ออกประกาศให้เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียน แจ้งความต้องการและระยะเวลาที่จะบริหารการเผาในระบบปฏิบัติการที่จัดทำไว้หรือระบบที่จังหวัดออกแบบไว้ โดยการประกาศให้สอดคล้องกับระยะเวลาช่วงการเก็บเกี่ยวการปลูกข้าวและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในแต่ละจังหวัด

- บริหารจัดการไฟในพื้นที่เกษตรที่เพาะปลูกข้าว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในช่วงเก็บเกี่ยวตามรายชื่อเกษตรกรและจำนวนพื้นที่ที่ขึ้นทะเบียนในระบบปฏิบัติการบริหารจัดการเชื้อเพลิงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

- จัดชุดปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และฝ่ายปกครอง เฝ้าระวังการเผาในพื้นที่และกำกับควบคุมการบริหารการเผาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

6.2 การส่งเสริมการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม

(1) ดำเนินการภายใต้หลัก 3R

- Re-Habit การปรับเปลี่ยนนิสัยหรือพฤติกรรมปลูกพืชแบบไม่เผา เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อย (รวมถึงนาข้าว) ในพื้นที่เดิม โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการปลูกที่ไม่เผา ได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนนิสัยหรือพฤติกรรมของเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยพัฒนามาตรฐานเพิ่มเติม เป็น GAP PM_{2.5} Free Plus ควบคู่กับ GAP

- Replace with High value crops การปลูกทดแทนจากพืชล้มลุก เป็นพืชที่มีมูลค่าสูง เช่น ไม้ผล (กาแฟ มะคาเดเมีย อะโวคาโด มะม่วง) หรือ ไม้ยืนต้น (ปาล์ม และไม้โตเร็วที่มีศักยภาพในการกักเก็บคาร์บอน)

- Replace with Alternate crops การปลูกทดแทนในพื้นที่นาปรัง ซึ่งหากมีการปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวนาปรังเป็นพืชหลังนาที่มีศักยภาพและใช้น้ำน้อย เช่น พืชตระกูลถั่ว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ นอกจากจะเป็นการลดการเผาซึ่งเป็นสาเหตุหลักของ PM_{2.5} แล้ว ในกรณีปลูกพืชตระกูลถั่วจะเป็นการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ในกรณีปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะเป็นการชดเชยปริมาณที่มีการปรับลดพื้นที่ในเขตภาคเหนือ รวมถึงลดความเสี่ยงจากราคาข้าวตกต่ำเนื่องจากมีผลผลิตออกมา ลดปัญหาการขาดแคลนน้ำจากการทำนา ยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรชาวนาจากการขายผลผลิตพืชหลังนา รวมถึงอาจมีรายได้จากคาร์บอนเครดิตจากการลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก (ก๊าซมีเทน) จากการทำนาข้าวได้อีกด้วย

(2) การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรที่ลดการเผา

(2.1) งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2568 จำนวน 9 หน่วยงาน ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมประมง กรมปศุสัตว์ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมการข้าว สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) รวม 25 โครงการ งบประมาณรวมทั้งสิ้น 366.9378 ล้านบาท

ตารางที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2568 ในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรที่ปลอดการเผา

แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ ล้านบาท	หน่วยงาน
1. โครงการส่งเสริมการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กิจกรรม : ส่งเสริมการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 1. พื้นที่เรียนรู้ 76 จังหวัด และ กทม. 2. พื้นที่แปลงขยายผลการใช้จุลินทรีย์ย่อยสลายตอซัง 6 จังหวัด 3. แปลงเรียนรู้การบริหารจัดการพื้นที่ฯ 4. แปลงทดสอบกิจกรรมการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 10 จังหวัด 5,000 ไร่ 48 จังหวัด	24.0000	กสค
2. โครงการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร กิจกรรมหลักส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร - ไกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุวัตถุ - รณรงค์ไกลบตอซัง กิจกรรมหลักส่งเสริมการไกลบและผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อการลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก - ไกลบตอซัง / - ผลิตปุ๋ยหมักสูตร พด.	22.0000 6.8000 3.8000 3.0800 15.1200 7.9800 7.1400	พด
3. โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรม : สร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการประมง	2.2064	ปม
4. โครงการ : เพิ่มศักยภาพด้านอาหารสัตว์ กิจกรรมหลัก : สร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร กิจกรรมย่อย : การพัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรมการบริหารจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็นอาหารสัตว์ (Motor Pool)	8.8550	ปศ
5. โครงการลดการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในเขตปฎิรูปที่ดิน	8.4620 งบปกติ (7.1250) งบกองทุน ปฎิรูปที่ดิน (1.3370)	ส.ป.ก.
6. โครงการส่งเสริมการผลิตวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสถาบันเกษตรกร	55.9170	กสส
7. โครงการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร	22.1085	กข
8. โครงการการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวอย่างยั่งยืนเพื่อลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก	67.6980	(89.8065)
9. โครงการยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร กิจกรรม : การพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการผลิตพืชสมุนไพรเศรษฐกิจอย่างครบวงจร กิจกรรม : การยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นสู่มาตรฐานสินค้าเกษตรมูลค่าสูง กิจกรรม : การจัดทำมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับการผลิตพืชปลอดการเผา กิจกรรม : การฝึกอบรม หลักสูตรระบบ Supplier Audit และ มกษ. 4402 สำหรับสถานประกอบการผู้ผลิตอาหารสัตว์	1.0000 0.7484 0.3031 0.0050	มกช (2.8785)
10. โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรม : การพัฒนาและยกระดับเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์	0.3000	
11. โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ กิจกรรม : การพัฒนาระบบการผลิตตามมาตรฐานโดยใช้ระบบการรับรองแบบกลุ่ม	0.5220	
12.โครงการด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพบนพื้นที่สูง ในพื้นที่โครงการหลวง (ไม้ดอก/ไม้ผล/เกษตรอินทรีย์/ผักสมุนไพร/การเลี้ยงสัตว์และประมง/พืชไร่/GAP)	16.2600	สวพส (76.8124)
13. โครงการด้านการพัฒนาอาชีพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 44 แห่ง)	20.6712	

แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ ล้านบาท	หน่วยงาน
14. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านการตลาดและสถาบันเกษตรกร	4.4500	
15. โครงการต้นแบบการปรับระบบเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหาการเผาและ ฝุ่นควันบนพื้นที่สูงของประเทศอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ (สนับสนุนทุนโดย สวก.)	12.5000	
16. โครงการด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (โครงการพัฒนาพื้นที่ สูงแบบโครงการหลวง 44 แห่ง)	4.7112	
17. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการปรับปรุงดินและน้ำ ให้เหมาะสมบนพื้นที่สูง	1.9700	
18. โครงการจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และบริหารจัดการพื้นที่บนพื้นที่สูงอย่างสมดุล และยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วม	2.5000	
19. โครงการแก้ไขปัญหาภัยแล้งบนพื้นที่สูงอย่างครบวงจร ภายใต้การบูรณาการและการมีส่วน ร่วมของชุมชน	2.0000	
20. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเพื่อลดก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มศักยภาพการกักเก็บ คาร์บอน	2.5000	
21. โครงการเตรียมความพร้อมการจัดการศัตรูพืชในวิกฤตโลกร้อนและเฝ้าระวังการปนเปื้อน มลพิษในสิ่งแวดล้อม	4.8500	
22 โครงการป่าชาวบ้านในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ และการบริหาร จัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน	2.4000	
23. โครงการปลูกไม้เศรษฐกิจผสมผสานในแปลงเกษตรกรเพื่อสร้างรายได้และเพิ่มพื้นที่สีเขียว บนพื้นที่สูง	2.0000	
24. โครงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างยั่งยืนและการจัดการเพื่อมุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำ กิจกรรม การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการเผาไหม้ที่ก่อให้เกิดฝุ่นควัน PM2.5 ใน ภาคเกษตร	56.1000	กวก. (76.0000)
25. โครงการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร กิจกรรม การเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยการผลิตไบโอชาร์แบบครบวงจร	19.9000	

(2.2) การขอรับการจัดสรรงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น
โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2568 จำนวน 4 โครงการ วงเงินงบประมาณ
623,531,051 บาท

(2.2.1) โครงการปรับเปลี่ยนพืชที่มีมูลค่าสูง และส่งเสริมการใช้จุลินทรีย์ย่อยสลายต่อ
ซึ่งข้าวเพื่อลดการเผาในพื้นที่เกษตร โดยกรมวิชาการเกษตร และสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การ
มหาชน) งบประมาณ 301,200,000 บาท

(2.2.2) โครงการบูรณาการผลิตถั่วเหลืองและถั่วเขียวพันธุ์ดีเพื่อส่งเสริมการปลูกพืช
หลังนาของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์
และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร งบประมาณ 106,891,551 บาท

(2.2.3) โครงการพัฒนาเกษตรบนพื้นที่สูงด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อลดการเผา
ในพื้นที่เกษตรกรรม โดยกรมพัฒนาที่ดิน และสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) งบประมาณ
48,394,600 บาท

(2.2.4) โครงการบรรเทาปัญหาหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5)
ปฏิบัติการอัดแปรสภาพอากาศเพื่อบรรเทาปัญหาหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) งบประมาณ
167,044,900 บาท

7. กลไกการดำเนินการ

7.1 ระดับกระทรวง

(1) คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5})

ภาคการเกษตร : รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน

(2) ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายถาวร ทนใจ) เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ

7.2 ระดับจังหวัด

ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร จังหวัด : ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ

8. แหล่งงบประมาณ

8.1 งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ของหน่วยงาน

8.2 งบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

9. ระยะเวลาดำเนินงาน ตั้งแต่ 1 มกราคม – 31 พฤษภาคม 2568

10. การรายงานสถานการณ์และผลการดำเนินงาน

10.1 ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตรจังหวัด รายงานข้อมูลสถานการณ์และผลการดำเนินงานรายงานต่อผู้อำนวยการศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทุก 15 วัน

10.2 ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ติดตามสถานการณ์ ประสานข้อมูลระหว่างศูนย์ติดตามฯ จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สรุปรายงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทุก 15 วัน